

9. Мазін В.М. Культура професійної: самореалізації майбутнього вчителя фізичного виховання / В.М. Мазін. – Запоріжжя : Дике поле, 2007. – 169 с.
10. Маслоу А.Г. Самоактуалізація личности и образоваания / А.Г. Маслоу ; [пер. с англ., предисл. Г.А. Балла]. – К. ; Донецк, 1994. – 52 с.
11. Мегрелішвілі М.О. Буття людини як можливостей: соціально-філософський аналіз : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / М.О. Мегрелішвілі. – Запоріжжя, 2004. – 174 с.
12. Нестеренко Г.О. Синергетичний вимір самореалізації особистості в умовах трансформації суспільства : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Г.О. Нестеренко. – К., 2002. – 226 с.
13. Сущенко Т.І. Вузовский педагогический процесс, способствующий формированию национальной творческой элиты / Т.І. Сущенко // Теорія і практика управління соціальними системами : щоквартальний науково-практичний журнал. – Х. : ХПІ, 2002. – № 2. – С. 34–40.
14. Сущенко А.В. Гуманізація педагогічної діяльності вчителя: науково-методичний посібник / А.В. Сущенко. – Запоріжжя : Прем'єр, 2003. – 222 с.

ГУРОВ С.Ю.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ, ПІДГОТОВЛЕНОГО ДО ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Початок ХХІ ст. можна охарактеризувати як напружений пошук нового світорозуміння, пошук нових перспектив розвитку компетентної особистості, яка здобуває відповідну освіту, вміє повноцінно жити й активно втілювати свої знання в повсякденну реальність, адекватно реагувати на суспільно-політичні та економічні зміни, постійно самовдосконалюється й уміє співіснувати з навколишнім середовищем. Таке суспільне замовлення диктує перегляд освітніх заходів і методів, визначаючи нові пріоритети в навчанні та професійній підготовці педагогічних кадрів. У Національній доктрині розвитку освіти у ХХІ ст. зазначено: “Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...”, а в Законі України “Про загальну середню освіту” вказано: “Завдання загальної середньої освіти є формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань” [5]. Подолання суперечності між вимогами суспільства до оновлення змісту шкільної освіти й розвитком дидактичної теорії змісту шкільної освіти деякі дослідники вбачають у модернізації не лише змісту, а й організації навчальної діяльності, навчальних методик і технологій, спрямованих на розвиток в учнів компетентнісної системи як здатності особистості ефективно діяти в різноманітних навчальних, життєвих, професійних ситуаціях, самостійно виокремлюючи та розв’язуючи відповідні проблеми [2].

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України, розроблено критерії оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої освіти, визначено основні компетенції, яких вимагає сучасне життя. Так, серед переліку необхідних компетенцій знаходимо компетенцію щодо бажання й готовності постійно навчатися як у професійному, так і в особистому та суспільному плані [4]. Зрозумілим стає той факт, що вчитель має бути підготовленим до роботи з формування в учнів усіх необхідних видів компетенцій. Для того, щоб здійснити це, у випускника педагогічного ВНЗ мають бути сформовані не тільки всі складові професійної компетентності, а й професійно значущі якості, необхідні сучасному вчителю для виконання професійної діяльності.

Згідно із сучасними освітніми тенденціями виникає гостра потреба в професійній підготовці майбутніх учителів, готових забезпечити якісно новий під-

хід до навчання. Зміщення акцентів навчання з репродуктивно-інформаційних моделей на інноваційні доречно реалізовувати через особистісно орієнтований підхід на заняттях з англійської мови. У зв'язку із цим необхідно формувати професійно значущі якості майбутнього вчителя англійської мови, здатного реалізовувати особистісно орієнтоване викладання предмета.

Значний внесок у розробку методології й теорії особистісно орієнтованої освіти, визначення напрямів та технологій створення особистісно орієнтованого навчання й виховання учнів та студентів зроблений сучасними вітчизняними психологами (Г. Балл, Г. Костюк, С. Максименко, В. Рибалка, В. Семиченко) і педагогами (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.). Проблема мети, функцій, змісту, структури професійної підготовки міститься в теоретичних засадах підготовки вчителя в системі безперервної педагогічної освіти (А. Алексюк, Є. Барбіна, І. Богданова, Г. Васянович, Л. Вовк, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, М. Євтух, Н. Кузьміна, В. Майборода, В. Моляко, Н. Ничкало). Питання інтенсифікації підготовки майбутніх учителів іноземних мов розглянуто в працях І. Зимньої, С. Ніколаєвої, В. Скалкіна, Я. Черньонкова). Згадані вчені досліджують проблеми професійного становлення майбутнього вчителя, перехід до інноваційних моделей навчання, які характеризуються системним запровадженням комплексів педагогічних методів і прийомів, спрямованих на постійне залучення учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності.

Мета статті – охарактеризувати професійно значущі якості майбутнього вчителя, підготовленого до особистісно орієнтованого викладання англійської мови.

Формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя, підготовленого до особистісно орієнтованого викладання англійської мови, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому закладі освіти. Під якістю спеціаліста розуміють: “сукупність найбільш суттєвих, відносно стійких його властивостей та характеристик, що зумовлюють готовність до виконання певних соціальних і професійних функцій” [7, с. 24]. Високий рівень розвитку професійно значущих якостей майбутнього вчителя англійської мови при сформованій позитивній мотивації є важливою умовою, що забезпечує його високу продуктивність у професійній діяльності.

Існує чимало характеристик професійно значущих якостей особистості вчителя. Так, Н. Кузьміна визначає структуру педагогічної діяльності та розглядає механізм і послідовність розвитку професійно значущих якостей учителя. В її дослідженнях виокремлено п'ять груп якостей, зумовлених відповідними видами діяльності вчителя: гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні, організаторські [1].

Науковець В. Сластьонін виокремлює професійно значущі якості вчителя, виходячи з аналізу основних вимог до його діяльності. Серед них він називає: інтерес і любов до дитини як відображення потреби в педагогічній діяльності; справедливість; педагогічну пильність та спостережливність; педагогічний такт; педагогічну уяву; товариськість; вимогливість; наполегливість; цілеспрямованість; організаторські здібності; витримку; врівноваженість; професійну працездатність [7]. На думку І. Зязюна, майбутньому вчителю необхідно працювати “над таким синтезом якостей і властивостей особистості, які дадуть змогу без зайвого емоційного напруження здійснювати свою професійну діяльність: педагогічний оптимізм, упевненість у собі як в учителіві, відсутність страху перед

дітьми, вміння володіти собою, відсутність емоційного напруження, наявність вольових якостей (цілеспрямованість, самовладання, рішучість)” [6, с. 50].

Серед значущих професійних якостей майбутнього вчителя варто зазначити рефлексію, її творчо-педагогічний аспект. На думку І. Гринчук, вона виявляється в різних видах творчої діяльності та вважається чинником самовдосконалення майбутнього вчителя [3].

Аналіз деяких підходів до визначення професійно значущих якостей свідчить про неоднозначне трактування їх структури. На нашу думку, у новому тисячолітті, коли гуманізм стає узагальненою системою поглядів, переконань та ідеалів учителя XXI ст., зміст його практичної діяльності полягає в реалізації ідеї особистісно орієнтованого підходу в навчанні й вихованні; у підпорядкуванні власних дій реальним інтересам вихованців; у зміщенні ролі транслятора на роль консультанта; у наданні допомоги учневі у використанні засвоєних знань, умінь, навичок та способів діяльності в повсякденному житті для розв’язання реальних життєвих проблем; у забезпеченні гармонійного всебічного особистісного розвитку вихованців; у побудові “суб’єкт-суб’єктних” відносин на уроці, де превалує співпраця та співтворчість учня й учителя; у створенні атмосфери психологічного комфорту та конструктивного пошуку розв’язання проблеми; в поступовому переході від групових форм роботи до індивідуальних; у постійному діловому комунікативному, а не авторитарному контролі; поєднанні виховання та освіти в єдиний процес допомоги, підтримки, розвитку дитини, а також підготовки її до життєтворчості. Метою особистісно орієнтованого навчання є сучасний навчальний процес, спрямований на здобуття учнями знань, а повинен бути – спрямований на розуміння та усвідомлення навчального матеріалу [7].

Виходячи зі змісту практичної діяльності майбутнього вчителя XXI ст., виділяємо загальні професійно значущі якості майбутнього вчителя англійської мови та специфічні професійні якості майбутнього вчителя англійської мови, підготовленого до особистісно орієнтованого викладання предмета “Англійська мова”. Так, до загальних професійно значущих якостей майбутнього вчителя англійської мови треба віднести: мовну й мовленнєву компетенції, тобто досконале володіння мовною системою за рівнями фонетики, лексики, морфології, синтаксису та стилістики тексту. Варто також включити до професійно значущих якостей лексико-семантичну компетенцію; лінгвістичну; комунікативну; іншомовну комунікативну компетенції; лінгвокраїнознавчу й соціокультурну компетенції.

Звичайно, для майбутнього вчителя англійської мови важливим є набуття мовного та мовленнєвого досвіду. Проте не треба забувати, що під час професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови недостатньо робити акценти тільки на розвитку й удосконаленні теоретичних знань з граматики, лексики, стилістики чи фонетики. Варто приділяти значну увагу питанням підготовки вчителя не лише як спеціаліста, суто викладача знань, але і як педагога широких поглядів та мислення, з розумінням загального соціокультурного контексту своєї діяльності, який здатний самостійно орієнтуватися в культурному середовищі сучасного суспільства, брати участь у діалозі культур для вирішення певних завдань та навчити цього своїх майбутніх учнів.

До специфічних професійно значущих якостей майбутнього вчителя, підготовленого до особистісно орієнтованого викладання англійської мови, відносимо такі якості: ініціативність, творчий підхід та активну позицію, альтруїзм,

вміння підпорядковувати власні дії реальним інтересам вихованців, вміння організувати проблемний пошук і заохочувати учнів критично осмислювати дійсність та здобувати нові знання, вміння самостійно аналізувати й оцінювати навчальну та іншу інформацію, аргументовано відстоювати свою думку, слухати інших, поважати альтернативну думку, формулювати висновки, вміння працювати в групі; вміння будувати конструктивні відносини з її членами і визначати своє місце в ній; вміння проводити диференційований аналіз учнів за знаннями і здібностями з метою подальшого їх розподілу по групах.

В особистісно орієнтованому навчанні постать педагога є найголовнішою, саме на цьому треба робити наголос під час підготовки майбутнього вчителя англійської мови до особистісно орієнтованого викладання. В умовах особистісно орієнтованого навчання має відбуватися принципова зміна позиції сучасного вчителя, який перестає бути регламентованим організатором подачі знань, а, навпаки, стає помічником, який спрямовує навчальний процес у бік отримання й пошуку нових знань. Індивідуальність педагога передається вихованцеві, мова йде не про авторитарний стиль спілкування вчителя з учнями, а про персоналізований підхід до кожного з учнів. В особистісно орієнтованому навчанні простежується наявність пізнавального інтересу обох учасників навчально-виховного процесу. Отже, головним завданням учителя вважаємо перекладання власної індивідуальності на мову педагогічного спілкування, в основі якого рівноправні суб'єкт-суб'єктні відносини вчителя з учнем. Учитель іноземної мови має будувати навчально-виховний процес на основі диференціації й персоналізації. Він також повинен вміти знаходити такі форми та способи організації навчально-виховного процесу, які б викликали в учнів інтерес до навчання, постійний пошук відповідей, активізували емоційну сферу й заохочували до пізнання.

Через неузгодженість змісту, режимів, методик навчання з індивідуальними особливостями учнів, а також через відсутність належних умов для саморозвитку й самореалізації виникає потреба в спрямуванні навчальних технологій і методик на забезпечення умов для виявлення й розвитку нахилів, можливостей, задоволення індивідуальних освітніх потреб. Майбутній учитель має бути підготовленим до використання зазначених технологій і методик на уроці англійської мови, активно втілюючи теоретичні знання в практичну діяльність. Серед найбільш рекомендованих технологій, які доцільно використовувати, можуть бути такі: технологія кооперативного навчання, технології інтерактивного навчання, ігрова технологія, проектна технологія, технологія розвитку критичного мислення, технологія навчання на основі дебатів і дискусій, технологія ситуаційного навчання.

Ключовим моментом у реалізації формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя стає впровадження в навчальну діяльність студентів спеціально організованої методики підготовки майбутніх учителів англійської мови до особистісно орієнтованого викладання зазначеного предмета в загальноосвітньому закладі. Така методика ґрунтується на системному застосуванні специфічних інноваційних технологій особистісно орієнтованого навчання, а також на опануванні нових педагогічних, методичних і психологічних технологій, спрямованих на організацію активної навчально-пізнавальної діяльності учнів в умовах, наближених до життя, формування в них здатності застосовувати на практиці засвоєні знання.

Готуючи майбутнього вчителя англійської мови до особистісно орієнтованого викладання, необхідно також вказати на ті проблеми, з якими вони ма-

ють зіткнутися під час практичної діяльності. Серед найбільш поширених можна назвати такі: великий за обсягом матеріал, який учні мають опанувати за програмою; невідповідність вимог до рівня підготовки випускника можливостям шкільної програми; зміст викладу англійської мови в підручниках лише англійською мовою, починаючи із шостого класу; необхідність інтенсифікації деяких тем; неможливість враховувати біоритм кожного з учнів; нахил подачі знань у бік граматики для успішного проходження ЗНО тощо.

Висновки. Отже, професійно-педагогічна підготовка до особистісно орієнтованого викладання передбачає оволодіння майбутнім учителем англійської мови сукупністю спеціальних, психолого-педагогічних і методичних знань, умінь та навичок, а також сформованість професійно значущих особистісних якостей і компетенцій. На нашу думку, реалізувати підготовку компетентного спеціаліста, який володіє названими вище загальними та специфічними професійно значущими якостями, можна лише за умови організації й використання спеціальної методики підготовки майбутнього вчителя англійської мови до особистісно орієнтованого викладання.

Література

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 256 с.
2. Біла книга національної освіти України / [за ред. В.Г. Кременя] ; Акад. пед. наук України. – К., 2009.
3. Гринчук І.П. Формування майбутнього вчителя музики: Репродукція чи творення? / І.П. Гринчук // Рідна школа. – 2000. – № 2. – С. 26–28.
4. Додаток № 1 до Наказу Міністерства освіти та науки України та Академії педагогічних наук України від 04.09.2000 р. № 428/48 // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2000. – № 19. – С. 28–32.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. (проект). – К. : Стило, 2001. – 342 с.
6. Педагогічна майстерність : підручник / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна]. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
7. Слостенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В.А. Слостенин. – М. : Просвещение, 1976. – 159 с.

ГУРОВА Д.Д.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ”

Сучасний туризм – складне явище, вивчення якого потребує комплексного всебічного підходу. Поряд з традиційним поняттям туризму як сфери економіки його можна розглядати як соціокультурний феномен, як сферу культури та людської діяльності. Відповідно, діапазон наукових дисциплін, що вивчають туризм, досить широкий. Як галузь господарства, економіки туризм є предметом дослідження економічних та управлінських наук, маркетингу; як соціальна сфера – політології, юриспруденції, соціології, соціальної географії тощо. Туризм як сферу культури й людської діяльності вивчають науки антропологічного, культурологічного та психологічного циклів, а також екології, історії, теорії та практики міжкультурних комунікацій, інші гуманітарні науки.

У будь-якій сфері людської діяльності жодний поступ неможливий без аналізу зробленого раніше, без усвідомлення попереднього досвіду. Історія туризму становить фундамент для наукових досліджень власне туризму, що актуалізується саме тепер, коли вживаються заходи для підвищення ефективності туристичної галузі.

Вивчення дисципліни сприяє розширенню світогляду спеціалістів, підвищує теоретичний рівень, стимулює самопізнання, що допомагає зрозуміти специфіку туризму в тому чи іншому регіоні світу з урахуванням його історичних і